

DİĞER MAKALELER

SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN HÜKÜMET SİSTEMLERİ KARŞISINDA TUTUM VE DAVRANIŞLARI

Hatice ÇOBAN*

ÖZET

Bu çalışmada, Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencileri ile yapılmış olan 'SDÜ Öğrencilerinin Hükümet Sistemleri Karşısında Tutum ve Davranışlarını Belirlemek' konulu anketin sonuçları değerlendirilmiştir. Öğrencilerin hükümet sistemleriyle ne kadar ilgili oldukları konusu araştırılarak, konuya öğrencilerin gözünden bakılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Hükümet Sistemleri, Anket çalışması, Parlamenter Sistem, Başkanlık sistemi, Yarı Başkanlık Sistemi, Özgü başkanlık sistemi*

---

* Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi. Bu çalışma TÜBİTAK 2209-Üniversite Öğrencileri Yurt İçi/Yurt Dışı Araştırma Projeleri Destekleme Programı tarafından desteklenmiştir.

**VIEWS OF THE STUDENTS STUDYING AT THE SULEYMAN DEMIREL
UNIVERSITY ON THE GOVERNMENTAL SYSTEMS**

Hatice ÇOBAN*

ABSTRACT

This study assesses the results of the survey conducted at the SDU titled 'Views of the SDU students' on the presidential system' with a view to establishing how interested the students studying at the SDU are with governmental systems.

Keywords: *Governmental systems, survey, study, parliamentary system, presidential system, semi-presidential system*

---

*Graduate Student at the SDU Institute of Social Sciences. This study is supported by the Turkish Research Council (TÜBİTAK).

1.GİRİŞ

Demokratik bir sistemde, halkın seçtiği temsilcilerin hangi devlet organını veya organlarını oluşturduklarına bakıldığında, farklı hükümet sistemleriyle karşılaşılmaktadır. Hükümet sistemleri, devletin “yasama” ve “yürütme” organlarının yapısına ve birbirleriyle olan ilişkilerine göre belirlenmektedir.¹ Anayasa Hukuku’na göre, hükümet sistemleri, yasama ve yürütme kuvvetlerinin aynı elde toplanması veya bu kuvvetlerin ayrı organlara tevdi edilmeleri yönünden ikiye ayrılmaktadır. Bunlardan ilki kuvvetler birliği, ikincisi ise, kuvvetler ayrılığı sistemlerini ifade etmektedir. ² Kuvvetler birliğine dayalı sistemlerden, kuvvetlerin yasama organında toplanması halinde İsviçre’ de ve 1921 Anayasası’na göre Türkiye’de olduğu gibi meclis hükümeti sisteminden; kuvvetlerin yürütme organında toplanması halinde mutlak monarşi ya da diktatörlük gibi antidemokratik rejimlerden söz edilir.

Kuvvetler ayrılığı sistemlerinde ise, hükümet sistemleri, kuvvetler arasındaki ilişkinin yoğunluğuna göre, başkanlık hükümeti ve parlamenter hükümet olarak ikiye ayrılmaktadır.³ Kuvvetler birbirinden sert bir biçimde ayrılmış, yasama ve yürütme kuvvetleri arasındaki ilişkiler son derece sınırlı ise başkanlık hükümeti sistemi; kuvvetler yumuşak bir şekilde birbirinden ayrılmış, yasama ve yürütme kuvvetleri arasındaki ilişkiler yoğun ise parlamenter hükümet sistemi söz konusu olur ve nihayet yasama ve yürütmenin birbirinden ayrı olmasının yanı sıra yürütme içinde devlet başkanına ağırlık verilmişse yarı başkanlık sisteminden söz edilir. ⁴

---

¹ ONAR, Erdal; “Türkiye’nin Başkanlık veya Yarı-Başkanlık Sistemine Geçmesi Düşünülmeli Midir?”; Başkanlık Sistemi, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2005,71-103, s.71.

²YAZICI, Serap, Başkanlık ve Yarı-Başkanlık Sistemleri Türkiye İçin Bir Değerlendirme, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2002. , s.2.

³ PARSAK, Mehmet; “Parlamenter, Başkanlık, Yarı Başkanlık Hükümet Sistemlerine Genel Bir Bakış Ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümet Sistemi ”, (http://tasav.org/usr_img/yayinlar/makaleler/shy_makale_1_hukümet_sistemleri_parsak_son.pdf 12 Şubat 2014), s.2.

⁴ TUNÇ, Hasan-YAVUZ, Bülent; “Avantaj ve Dezavantajlarıyla Başkanlık Sistemi” (<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-81-492>, 12 Şubat 2014)

Hükümet sistemleri “amorfl” bir olgudur. Onu “ete kemiğe” büründüren, toplumun siyasal kültürü, mevcut demokratik yapı, hukuk devleti, insan-devlet ilişkisinden doğan yapıdır.⁵ Buradan hareketle demokrasinin yaşama şansını değerlendirdiğimizde, hükümet sistemleri türlerinden çok, siyasi parti sistemi, anayasa kuralları, seçim sistemleri gibi diğer kurumlarla ilişkilidir. Ayrıca her ülkenin içinde bulunduğu iktisadi, siyasi, tarihi, sosyolojik ve kültürel faktörlere bağlı olan çok değişkenli bir yapıdadır, denilebilir.⁶ Türkiye'nin yakın tarihinde yaklaşık 90 yıl boyunca parlamenter sistem uygulanmıştır. Bu süre içerisinde zaman zaman demokrasi darbeler sonucunda kesintiye uğramıştır. Bu kesintiler sonucunda da yeni anayasalar oluşturulmuştur. Ancak bu sonuçların doğmasını tamamıyla hükümet sistemlerine yüklemek, doğru bir düşünce olmayacaktır.

Hükümet sistem değişikliği ile ilgili tartışmalar, 1980 yılından sonra başlamıştır. Zaman zaman devlet başkanları tarafından başkanlık sistemi lehine görüşler ileri sürülmüştür. Ahmet Necdet Sezer'den sonra cumhurbaşkanının seçilememesi üzerine 2007 yılında yapılan anayasa değişikliğiyle birlikte, 1982 Anayasası'na cumhurbaşkanının halk tarafından seçileceği maddesi eklenmiştir. Yapılan bu değişiklik, parlamenter sistemden uzaklaşıldığının bir göstergesi olmuştur.⁷ Doktrinde Türkiye'nin hükümet sisteminin ne olduğu ile ilgili birçok düşünce ortaya atılmıştır ortaya atılmıştır. Doktrindeki çoğunluğun görüşüne göre, Türkiye'nin hükümet sistemi, yarı başkanlık sistemine daha yakındır. Fakat cumhurbaşkanının Fransa'daki yarı başkanlık sisteminde olduğu gibi sistemin temel unsuru hâline geldiği söylenemez. Nitekim cumhurbaşkanının kendi takdirine bağlı olarak yasama organını feshedebilmesi 16 Nisan halk oylamasından önce mümkün

⁵YILDIZ, Hüseyin; “Türkiye’de Parlamentarizm Uygulamaları”,

(http://iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/1225/file/huseyin%20yildiz%204_1%20tam.pdf, 12 Şubat 2014)

⁶ Yazıcı, s.3.

⁷ GÖNENÇ, Levent; “Türkiye’de Mevcut Hükümet Sistemi Tartışmalarına Kısa Bir Bakış ve Mevcut Hükümet Sisteminin Niteliği”, ([http://www.tepav.org.tr/upload/files/1303138962-](http://www.tepav.org.tr/upload/files/1303138962-5.Turkiyede_Hukümet_Sistemi_Tartismalarina_Kisa_Bir_Bakis_ve_Mevcut_Hukümet_Sisteminin_Niteliği.pdf)

5.Turkiyede_Hukümet_Sistemi_Tartismalarina_Kisa_Bir_Bakis_ve_Mevcut_Hukümet_Sisteminin_Niteliği.pdf, 12 Şubat 2014) s.2.

değildi.⁸ 16 Nisan 2017 halk oylaması ile birlikte Türkiye'nin hükümet sistemi partili cumhurbaşkanlığı sistemi olarak kabul edilmiştir. Bu çalışmanın konusunu oluşturan anket 19 Eylül 2016 ve 9 Ekim 2016 tarihleri arasında, söz konusu değişiklikten önce uygulanmıştır. Anket sonucunda elde edilen veriler, doktrinde yer alan çoğunluk görüş dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

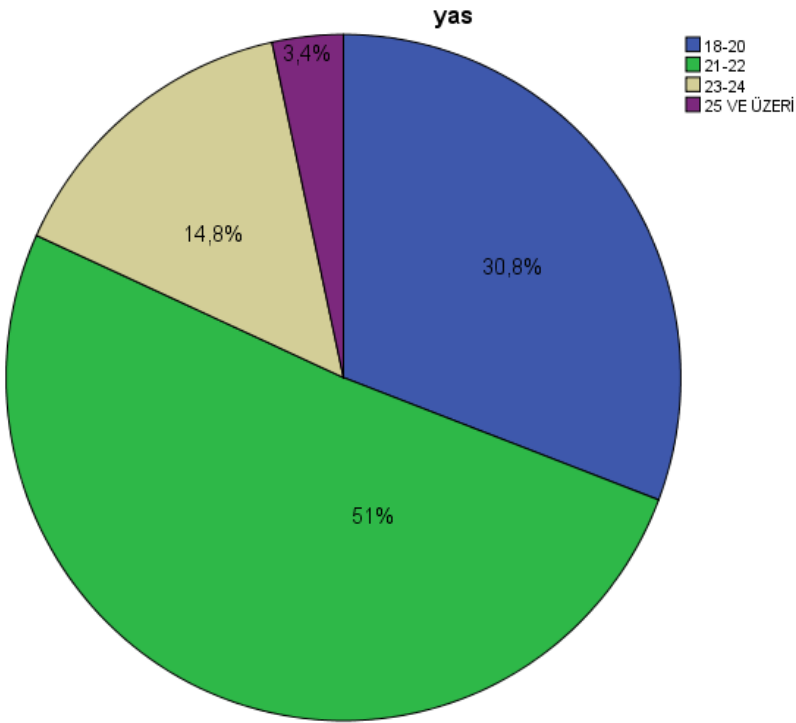
Bu çalışmanın yapılaş nedeni, ülkemizde yıllardır yapılmakta olan hükümet sistemi tartışmasında lisans öğrencilerinin ne düşündüğü ve bu konuda ne kadar bilgi sahibi olduğunun saptamaktır. Anketin sadece öğrenciler üzerinde uygulanmasına rağmen, dolaylı olarak halkın da bu konuda ne kadar bilgi sahibi olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Hükümet sistemi değişikliği konusunda siyasetçiler ve bilim adamlarının düşüncelerinin ne yönde olduğu açık bir şekilde görülmektedir. Ancak halkın düşüncesinin ne olduğu anlaşılammamaktadır. Bu kapsamda bu çalışmada Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencileri ile yapılmış olan 'SDÜ Öğrencilerinin Hükümet Sistemleri Karşısında Tutum ve Davranışlarını Belirlemek' konulu anketin sonuçları değerlendirilerek bu belirsizliğe az da olsa bir açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Hükümet sistemi konusu birçok kişi tarafından incelenmektedir. . Bu çalışmada ise öğrencilerin hükümet sistemleri konusuna karşı ilgisi ve tutumu değerlendirilerek bir sonuca ulaşılmıştır. . En önemlisi de öğrencilerin hükümet sistemleri konusunda ne kadar bilinçli oldukları ortaya çıkarılmıştır.

Araştırmanın Evreni örnekleme olarak Süleyman Demirel Üniversitesi'nin 16 fakültesi seçilmiştir. Örnekleme temsiliyetine göre lisans öğrencilerini kapsayan 18 yaş ve üzeri 36.996 kişiyi temsil etmektedir. Araştırma Yöntemi de Kantitatif Araştırmadır. Veri Toplama Tekniği olarak yüz yüze anket tekniği kullanılmıştır. Öğrencilerin Fakülte, Sınıf, Cinsiyet, Yaş Dağılımı şu şekilde olacaktır:

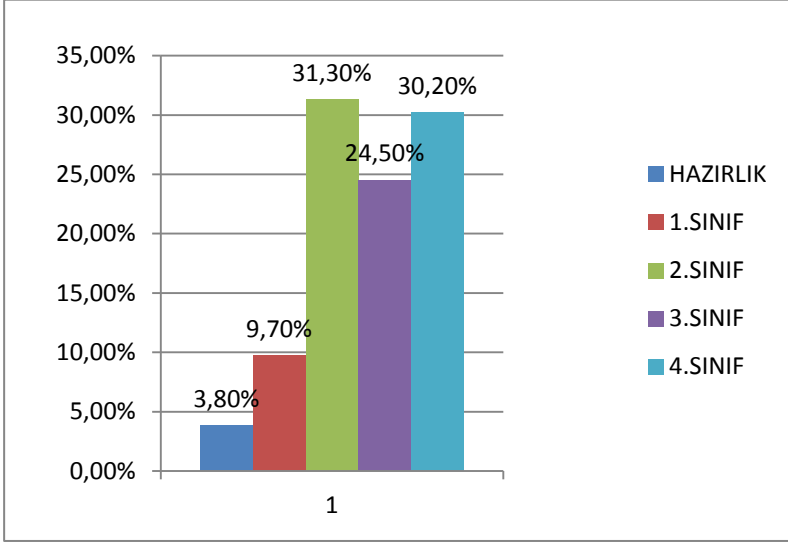
---

⁸ ÖZBUDUN, Ergun; Türk Anayasa Hukuku (15. baskı). Yetkin Yayınları Ankara, 2014,s.362.

Aşağıda yer alan tablo, 261 kadın (%52,2)239 erkek (%47,8) üzerinde gerçekleştirilen anketin sonuçlarını içermektedir. Yaş ve sınıf dağılımı verilerek grafik oluşturulmuştur.

Grafik 1:Sınıf

Grafik 2:Yaş

FAKÜLTE	ÖĞRENCİ SAYISI
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	116
Mühendislik Fakültesi	114
Fen - Edebiyat Fakültesi	71
Teknoloji Fakültesi	30
İlahiyat Fakültesi	30
Sağlık Bilimleri Fakültesi	26
Ziraat Fakültesi	20
Tıp Fakültesi	20
Orman Fakültesi	10
Hukuk Fakültesi	10
Mimarlık Fakültesi	10
Güzel Sanatlar Fakültesi	10
Diş Hekimliği Fakültesi	10

Eğitim Fakültesi	10
Teknik Eğitim Fakültesi	5
İletişim Fakültesi	5

Anket fakültelele toplam öğrenci sayısıylal orantılı olarak uygulanmıştır. Bu şekilde fakültelele orantılı temsil edilmiş olup, üniversite genelini kapsayıcı sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 1: Fakültelele

Çalışmamızda öncelikle, üniversite öğrencilerinin hükümet sistemleri hakkındaki bilgi düzeyinin ne oranda olduğu ele alınmıştır. Ardından Türkiye'de şuan da uygulanan hükümet sisteminin ne olduğunun ve hangi fakültelele bu konuda bilgi sahibi olduğunun karşılaştırmalı değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu anlamda, öğrenciler tarafından hangi sistemin ne tür gerekçelerle savunulduğu ortaya çıkarılmıştır. Son olarak da üniversite öğrencilerinin güncel olarak tartışılan Türkiye'nin hükümet sistemi hakkında sergiledikleri tutumları ve hükümet sistemleri hakkında öğrencilerde var olan bilgi eksikliğinin giderilmesi için neler yapılması gerektiği ortaya konulmuştur.

2.HÜKÜMET SİSTEMLERİ İLE İLGİLİ BİLİNÇ DÜZEYİNİ ÖLÇMEK AMACIYLA SORGULANAN KRİTERLER

2.1.Hükümet Sistemleri Hakkında Bilgi Sahibi Olduğunu Düşünme Durumu

Anketin ilk sorusunda öğrencilerin hükümet sistemleri hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları değerlendirilmiştir. Verilen cevaplar ışığında öğrencilerin yarısından fazlasının (55,4%) hükümet sistemleri hakkında bilgi sahibi olduğu

anlaşılmıştır. Ancak diğer sorulara verilen cevaplar kapsamında bu oranın aslında yandan az olduğu görülmektedir. Öğrencilerin hükümet sistemleri hakkında hangi kaynaklardan bilgi sahibi oldukları aşağıdaki kriterler ışığında ortaya konulacaktır.

	Hiç katılmıyorum	Kısmen katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen katılıyorum	Tamamen katılıyorum
Hükümet sistemleri hakkındaki bilgilere Televizyon programlarından takip ederek ulaşabiliyorum.	11,80%	19,90%	20,10%	28,70%	19,10%
Hükümet sistemleri hakkındaki bilgilere Bilimsel araştırmalardan (makale, dergi, kitaplar...) takip ederek ulaşabiliyorum	13,50%	21,10%	23,70%	23,50%	15,70%
Hükümet sistemleri hakkındaki bilgilere sosyal medya üzerinden takip ederek ulaşabiliyorum.	7,80%	11,40%	17,30%	31,30%	28,70%
<i>Tablo 2:Hükümet sistemleri hakkındaki bilgilere hangi kaynaktan ulaşıldığı</i>					

Grafik 3

2.2. Hükümet Sistemleri Hakkındaki Bilgilere Hangi Kaynaklardan Ulaşılmaktadır?

Çalışmamızın bu kısmında öğrencilerin hükümet sistemleri hakkında bilgi sahibi olmak için çaba harcıyıp harcamadıklarını ve hangi kaynaklardan bilgi sahibi oldukları belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablodan da anlaşılacağı üzere, öğrencilerin en fazla sosyal medyadan bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Bu durumda eğer öğrencilerin hükümet sistemleri

hakkında bilgilendirilmesi isteniyorsa sosyal medya üzerinden daha verimli olacağı söylenebilir. Televizyon programlarının oranı da sosyal medyaya yakın olarak görülmektedir. Televizyon Programlarının hükümet sistemleri ile ilgili bölümlerinin reklamının sosyal medyada yapılarak ilgi artırılabilir. Bu durumların yanı sıra, öğrencilerin bilimsel araştırmalardan yararlanmadıkları görülmektedir. Dolayısıyla hükümet sistemleri hakkında yazılmış olan kitap ve makalelerin öğrenciler üzerinde çok bir etkisi olmadığı söylenebilir.

2.3. Türkiye'nin Şu Andaki Hükümet Sistemini Bilme Durumu

2007 Anayasa değişikliğinden sonra Türkiye'deki hükümet sisteminin yarı başkanlık ile parlamenter sistem arasında yer aldığını görülmektedir. Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmiş olması durumu göze alındığında Parlamenter sistemden uzaklaştığı da açıktır. Doktrindeki baskın görüşe göre; parlamenter sistem açısından güçlü bir cumhurbaşkanlığı yapısına sahip olan Türkiye, yarı başkanlık sistemine daha yakın olarak görülmektedir⁹. Ancak doktrinde Türkiye'nin hükümet sistemi, Başkanlı Parlamenter sistem olarak adlandırılmaktadır¹⁰. Ancak bu adlandırma konuyla ilgili araştırmada bulunmayanlar tarafından bilinmediği için ankete alınmamıştır. Bu araştırmada Türkiye'nin hükümet sisteminin Yarı Başkanlık sistemine yakın olduğu doğru kriter olarak alınmıştır.

---

⁹ ÖZBUDUN, Ergun; Türk Anayasa Hukuku, s.362.

¹⁰ GÖNENÇ, Levent; "Türkiye'de Başkanlık Sistemi Tartışmaları", s.2.

	Hiç Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Türkiye'nin şu andaki sisteminin başkanlık sistemine yakın olduğunu düşünüyorum.	16,90%	12,00%	22,50%	23,30%	24,90%
Türkiye'nin şu andaki sisteminin parlamenter sisteme yakın olduğunu düşünüyorum	25,10%	18,30%	30,30%	17,70%	8,20%
Türkiye'nin şu andaki sisteminin yarı başkanlık sistemine yakın olduğunu düşünüyorum	23,50%	17,10%	31,10%	14,90%	11,00%
Türkiye'nin şu andaki sistemin belirsiz olduğunu düşünüyorum.	28,50%	13,10%	17,10%	12,70%	27,90%

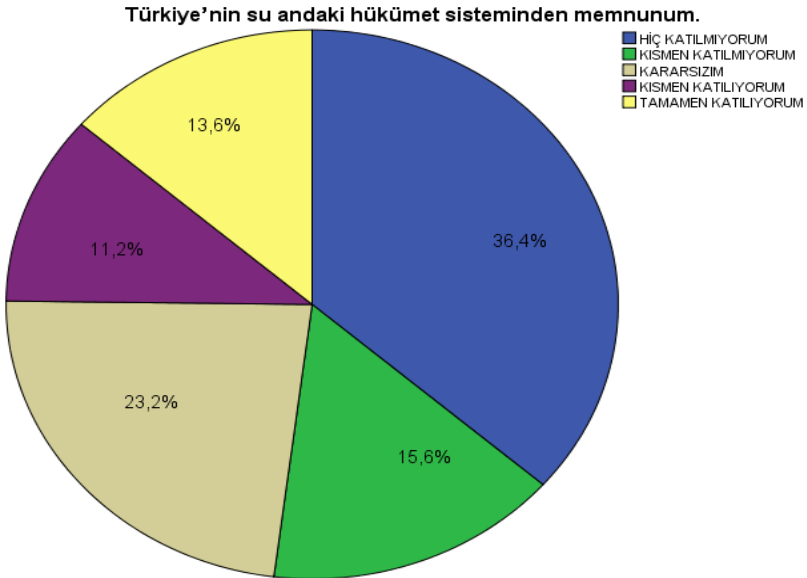
Tablo 3: Türkiye'nin şu andaki hükümet sistemini bilme durumu.

Tablodaki kriterler ışığında öğrencilerin Türkiye'nin şu andaki hükümet sistemini bilip bilmedikleri anlaşılmalı çalışılmıştır. Sonuçlara göre, öğrencilerin birçoğu, Türkiye'deki hükümet sisteminin başkanlık sistemine yakın olduğunu düşünmektedir. Tablodan, öğrencilerin hükümet sistemi denildiğinde mevcut hükümetin hangi sistemi istediği düşünülmüş olabilir. Öğrencilerin verdiği cevaplar, anayasada yer alan kurallar kapsamında değildir. Yarı başkanlık sistemine yakın olduğunu düşünenler, diğerlerine oranla daha düşüktür. Buna göre, öğrencilerin, Türkiye'nin şu andaki hükümet sistemini bilme oranının düşük olduğu söylenebilir.

3.HÜKÜMET SİSTEMİ TARTIŞMALARINDA SDÜ ÖĞRENCİLERİ NASIL BİR TUTUM SERGİLEMEKTEDİR?

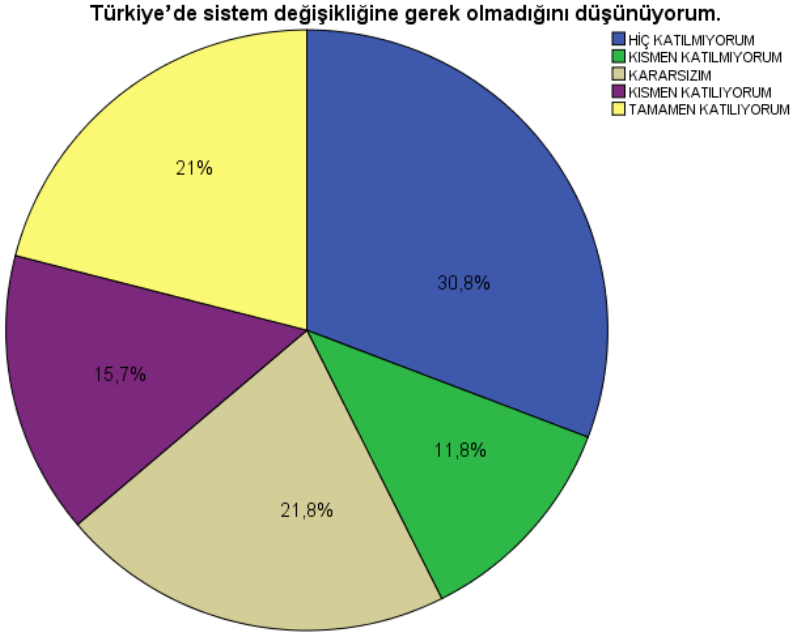
Bu soru ile öğrencilerin şu anki hükümet sisteminden memnun olup olmadıkları açığa çıkarılmıştır. Sistem değişikliğine gerek olmadığını düşünenlerin, hükümete istikrar kazandırmaya yönelik araçlarla, sistem iyileştirmelerine gidilip gidilemeyeceği araştırılmıştır. Ayrıca farklı sistemler ve bu sistemlerin olumlu olumsuz özellikleri sunularak bir derecelendirme yapması istenmiştir. Çalışmanın bu kısmında anket sonuçlarının grafikler ışığında değerlendirilmesi esas alınmıştır.

3.1. Öğrencilerin Türkiye'nin Şu Andaki Hükümet Sisteminden Memnun Olma Ve sistem Değişikliği Olması Gerektiğini Düşünme Oranı

G

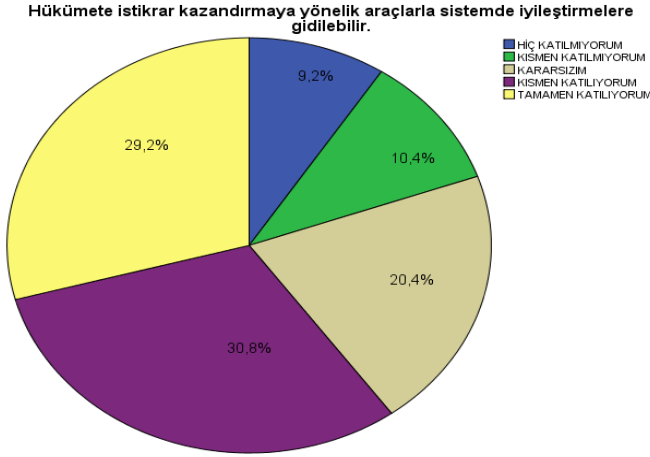
Grafik 4

Grafik 5

Yukarıdaki grafikleri karşılaştırdığımızda hükümet sisteminden hiç memnun olmayan öğrencilerin oranı,36,4% olarak görülmektedir. Ancak sistem değişikliğinin gerektiğini düşünen öğrencilerin oranı, 21%'dir. Veriler değerlendirildiğinde, mevcut sistemden hem memnun olmayıp hem de sistemin değişmesini istemeyen öğrenciler bulunmaktadır. Bu durum mevcut sistemin değişmesi halinde yeni gelecek sistemin getirilerinin ne olacağını belli olmamasından kaynaklanmaktadır. Ya da öğrencilerin muhafazakâr davranıp, sistem değişikliğine gerek olmadığını düşündükleri söylenebilir.

Sistem değişikliği istemeyen öğrencilerin hükümete istikrar kazandırmaya yönelik araçlarla sistemde iyileştirmelere gidilmesini isteyip istemedikleri araştırılmıştır.

Grafik 6

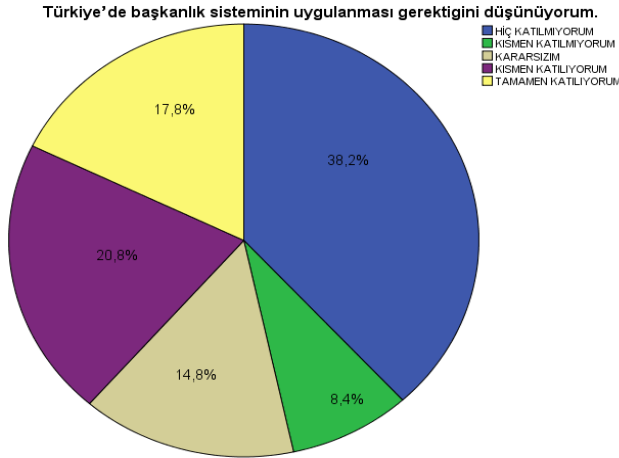
Hükümetlere istikrar kazandırmak için; hükümetlerin kurulmasını kolaylaştırmak, düşürülmesini ise zorlaştırmak yolları kullanılmaktadır. Hükümetlerin kurulmasını kolaylaştırmanın araçları; hükümetin güven oylamasız göreve başlaması, zımnî güven, hükümetin kurulması ve düşmesi için gerekenden daha düşük bir çoğunluk aramak şeklindedir. Hükümetlerin düşürülmesini zorlaştırmının araçları ise; güvensizlik önergesi verme hakkının sınırlandırılması, güvensizlik oyunda üye tamsayısının salt çoğunluğunun aranması, yalnızca güvensizlik oylarının sayılması, yapıcı güvensizlik oyu vefesih tehdidi altında güvenoyudur.¹¹

Grafikten anlaşıldığı üzere, öğrencilerin yarıdan fazlasının hükümete istikrar kazandırmaya yönelik araçlarla sistemde iyileştirme yapılabileceğini düşünmektedir. Bu durumda öğrencilerden sistem değişikliği istemeyenlerin oranı, çoğunluktadır.

¹¹ Bu konuyla ilgili ayrıntılı bilgi için; GÖZLER, Kemal; "Türkiye'de Hükümetlere Nasıl İstikrar Ve Etkinlik Kazandırılabilir?" (Başkanlık Sistemi Ve Rasyonelleştirilmiş Parlamenterizm Üzerine Bir Deneme), Türkiye Günlüğü, Sayı 62, 2000 S.25-47(www.anayasa.gen.tr/istikrar.htm adresinden erişildi.)

3.2. Türkiye’de Başkanlık Sisteminin Uygulanması Gerektiğini Düşünme Oranı

Başkanlık sistemi; kuvvetler ayrılığı prensibini sert bir şekilde uygulayan, kuvvetleri birbirine kontrol ettirmekle beraber icra organının üstünlüğünü sağlayan temsili bir hükümet sistemidir.¹² Başkanlık sisteminin ortaya çıktığı ve en iyi şekilde uygulandığı ülke, Amerika Birleşik Devletleri’dir. Bu yüzden sistemin temel özellikleri bu ülkede görülebilir¹³. Sartori’nin tanımıyla: (i)Başkanın halkoyuyla belirlenmesi, (ii)Önceden belirlenmiş görev süresi içinde (bu dört yıl ile sekiz yıl arasında değişebilir) parlamenton oyuyla görevden uzaklaştırılmaması, (iii) Atadığı hükümetlere başkanlık etmesi veya onları farklı şekilde yönlendirmesi

gerekmektedir¹⁴.Başkanın halkoyuyla belirlenmesi iki şekilde gerçekleşir: Doğrudan veya doğrudana benzer seçimle. Amerika Birleşik Devletleri, -adaylardan hiçbirinin halkın oylarının mutlak çoğunluğunu alamaması halinde başkanın halk tarafından seçildiği-

Arjantin,-Allende’ye kadar- Şili, yarı doğrudan bir yolla başkanın halk tarafından seçilmesine örnek gösterilebilir¹⁵. Başkan yürütme görevini yerine getirirken kendi

¹² KUZU, Burhan; Her Yönü İle Başkanlık Sistemi, Babıâli Kültür yayınevi, İstanbul, 2016, s.20.

¹³ PARSAK, s.6.

¹⁴SARTORİ, Giovanni; Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliği, Yapılar, Özendiriciler ve Sonuçlar Üzerine Bir İnceleme, (çev: Ergun Özbudun), Yetkin Yayınları, Ankara 1997. s.115.

¹⁵Yazıcı, S.21.

atadığı sekreterlerinden yardım almaktadır. Bu sekreterleri azletme yetkisi de başkana aittir.¹⁶ Başkanlık sistemi kısaca bu şekilde açıklanabilir.

(Grafik;7) Grafiğe baktığımızda öğrencilerin 46,2%'i başkanlık sistemini kısmen veya hiç istememektedir. Başkanlık sisteminin uygulanmasını kısmen veya tamamen isteyen öğrencilerin oranı 38,70%'dir. Bu durumda öğrencilerin çoğunluğunun Başkanlık sisteminin uygulanmaya konulmasını istemediği söylenebilir.

Bu çalışmada başkanlık sistemini isteyen öğrencilerin, nasıl bir başkanlık sistemi istediklerinin tespiti için belirli kriterler ışığında değerlendirme yapılmaları istenmiştir.

	Hiç Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
Türkiye'de ABD tarzı başkanlık sistemi uygulanması gerektiğini düşünüyorum.	38,00%	12,00%	20,00%	14,00%	16,00%
Türkiye'de Latin Amerika tarzı başkanlık sistemi uygulanması gerektiğini düşünüyorum.	55,00%	10,00%	23,00%	8,00%	4,00%

¹⁶ KABOĞLU, İbrahim Ö. ; Anayasa Hukuku Dersleri, 2. Baskı, Legal Yayınevi, İSTANBUL, 2005, s.121.

Türkiye'de Türkiye'ye özgü başkanlık sistemi uygulanması gerektiğini düşünüyorum.	12,00%	6,00%	10,00%	16,00%	56,00%
Türkiye'de partili devlet başkanı sistemin uygulanması gerektiğini düşünüyorum.	26,00%	7,00%	25,00%	21,00%	21,00%

Tablo 4

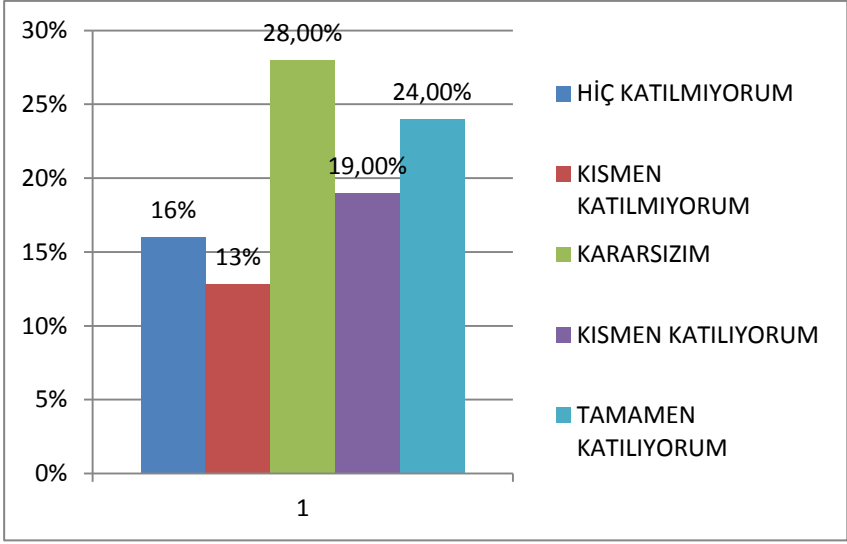
Tabloya göre, öğrenciler 56% oran ile tam olarak Türkiye'ye özgü başkanlık sistemi uygulanması gerektiğini düşünmektedir.. Ancak yüz yüze anket yapılırken bu sistemin nasıl olacağı sık sorulan soruların arasındadır. Böylelikle öğrencilerin çoğunluğunun bu sistemler arasındaki farkların neler olduğu konusunda bilgi sahibi olunmadığı görülmektedir.

Başkanlık sisteminin hangi gerekçelerle uygulanması gerektiğini düşündüklerini belirlemek için bazı kriterler belirlenmiştir. Bu kriterlerin de dışında birçok kriter bulunmaktadır. Araştırma kapsamına 4 tanesi ele alınmıştır.

3.2.1. Parti disiplininin olduğu ülkelerde başkanlık sisteminin tam olarak işlemeyeceğini düşünme durumu

Parti disiplininin olduğu ülkelerde başkanlık sisteminin işlemeyeceğini düşünen yazarlar bulunmaktadır. Buna gerekçe olarak da Kıta Avrupa'sındaki tüm parti sistemlerinden farklı olarak, ABD'de yer alan partiler arasında ideolojik ayrılığın olmadığı, bu ülkede parlamenterler parti grup kararlarına bağlı olmadıkları için, başkanlar ve kongre çoğunluğu farklı partilerden olsalar da yasama yürütme arasında

işbirliğinin sağlanabileceğini ileri sürülmektedir¹⁷. Bu yüzden Türkiye gibi parti disiplini olan ülkelerde başkanlık sisteminin uygulanamayacağı ileri sürülmektedir.

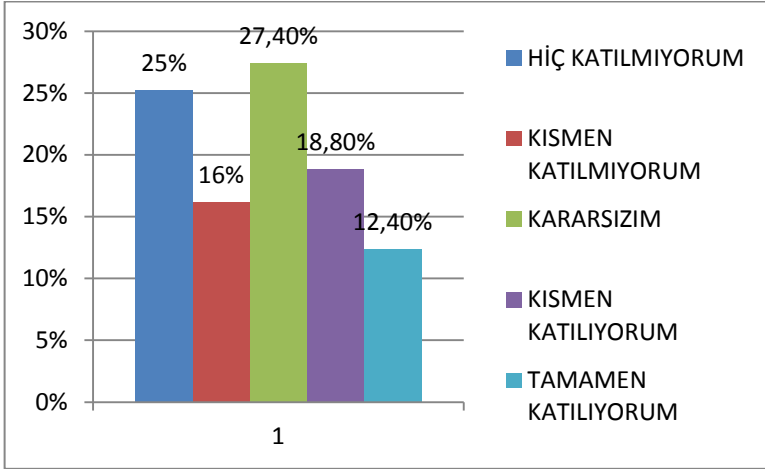
Grafik 8: Parti disiplininin olduğu ülkelerde başkanlık sisteminin tam olarak işlemeyeceğini düşünüyorum.

Grafiği dikkate aldığımızda Parti disiplininin olduğu ülkelerde, başkanlık sisteminin işlemeyeceğini düşünen öğrencilerin 16 %, kararsız olanların ise 28% olduğu görülmektedir. Parti disiplini konusunda öğrencilerin bilgi sahibi olmadıkları için kararsız olduğu söylenebilir.

¹⁷ YILMAZ, Sait; “Başkanlık Sistemi; ABD Türkiye’ye Örnek Olabilir mi?” (http://usam.aydin.edu.tr/analiz/baskanlik_sistemi_abd_turkey.pdf, 12 Şubat 2014), S.3.

3.2.2. Başkanlık Sisteminde Milletvekilleri Daha Çok Yasama İle İlgileneceği İçin Onları Gerçek Anlamda Aktif Kılacağını Düşünüyorum.

Parlamente sistemde ise araya koalisyonlar ve Devlet Başkanı girebilir. Varsa koalisyon ortakları suçu birbirlerine atabilir. Bu husus başkanlık sisteminin hesap sorulabilirlik özelliği ile açıklanmaktadır¹⁸. Başkanlık sisteminde parlamentonun önemi daha da artmaktadır., Günümüzde tamamen yürütmeye ait olan bütçe hazırlama konularında, meclis daha etkili bir konuma geçebilir. Parlamento sistemlerde hükümetten gelen kanun tasarıları, başkanlık sisteminde meclisten gelmektedir. ABD'liler; kongrenin sistem üzerindeki ağırlığı nedeniyle sistemlerine "Kongre Hükümeti" demektedirler¹⁹.

Grafik 9: Başkanlık sisteminde milletvekilleri daha çok yasama ile ilgileceği için onları gerçek anlamda aktif kılacağını düşünüyorum

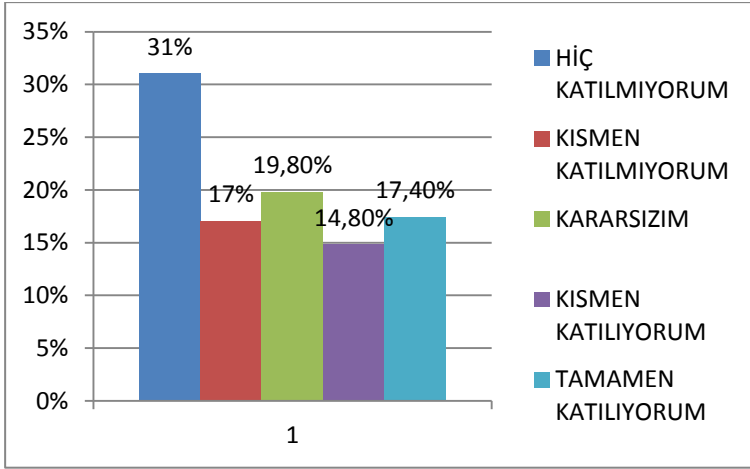
¹⁸ GÖZLER, Kemal; Anayasa Hukukunun Genel Teorisi, Bursa, Ekin, 2010, Cilt I, s. S.582.

¹⁹ FENDOĞLU, Tahsin; Türkiye'de Başkanlık Sistemi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015, s.171

Başkanlık sisteminde milletvekillerinin daha aktif rol alacağı konusunda, öğrencilerin %27,40'ı kararsız kalırken; % 25'i bu durumu reddetmektedir.

3.2.3. Başkanlık Sistemi Yürütmenin Güçlenmesini Sağlayarak Hükümetin İstikrarını Sağlayacağını Düşünme Durumu

Doktrinde kabul edilen genel görüşe göre, başkanlık sistemi istikrarlı bir yönetim yaratır. Başkanlık sisteminde başkan belli bir süre için seçildiğine ve bu süre içinde güvensizlik oyuyla görevden alınmadığına göre, başkanlık sisteminde hükümet krizlerinin ortaya çıkması ihtimal dışıdır. Keza, başkanlık sisteminde hükümet, tek bir kişiden oluştuğuna göre, bu sistemde koalisyon hükümetlerinin olması da söz konusu değildir.²⁰

Grafik 10: Başkanlık sistemi yürütmenin güçlenmesini sağlayarak hükümetin istikrarını sağlayacağını düşünüyorum

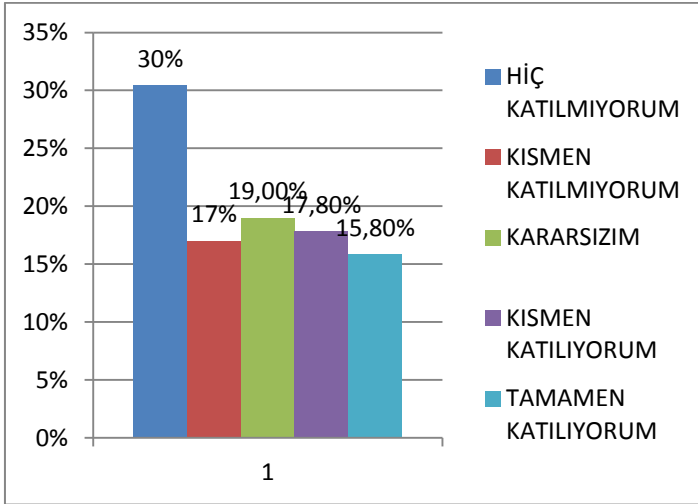
Grafığe göre öğrencilerin 31%'i Başkanlık sisteminde, yürütmenin güçlenerek hükümet istikrarının sağlanacağını düşünmemektedir. Bu kriter

²⁰ GÖZLER, Kemal; "Türkiye'de Hükümetlere Nasıl İstikrar Ve Etkinlik Kazandırılabilir?"

doktrinde başkanlık sistemini savunan-savunmayan bir çok yazar tarafından kabul edilmektedir. Ancak öğrencilerin, başkanlık sistemini reddetmek için bu gerçeği görmezden gelmektedir.

3.2.4. Başkanlık Sisteminde, Seçmenin Doğrudan Hesap Soracağı Tek Kişinin Başkan Olduğu İçin Hesap Sorulabilirliğinin Kuvvetli Olduğunu Düşünme Durumu

Doktrindeki bazı yazarlara göre; Başkanlık sisteminde sorumluluğun kimde olduğu açıkça bellidir. Yürütme tek kişinin (başkann) elinde toplandığına göre, istenilen sonuç elde edilemediğinde halkın sorumlu tutacağı kişi bilinir. Başkanlık sisteminde ise iki seçim dönemi arasında hükümet değişmeyeceği için, o dönemdeki sorumluluğun sahibi açıkça teşhis edilebilecek ve sonuçları izleyen seçim döneminde ortaya çıkacaktır.²¹

Grafik 11: Başkanlık sisteminde, seçmenin doğrudan hesap soracağı tek kişinin başkan olduğu için hesap sorulabilirliğinin kuvvetli olduğunu düşünüyorum.

²¹GÖZLER, Kemal; Anayasa Hukukununun Genel Esasları Dersi Kitabı, Bursa, Ekin Yayınevi, 2016, s.239.

Başkanlık sisteminde, seçmenin doğrudan sorumlu tutacağı kişinin başkan olduğunu kolayca belirleyebilmesinden ötürü hesap sorulabilirliğin kuvvetli olduğu düşüncesi, öğrencilerin %30'u tarafından kabul edilmemektedir. Yine bu kriter doktrinde başkanlık sistemini savunan ve savunmayan bir çok yazar tarafından kabul edilmektedir.

Grafikler tek tek incelendiğinde görüleceği üzere, öğrenciler, başkanlık sisteminin doktrinde güçlü özellikleri olarak kabul edilen kriterlerine katılmamakta, , zayıf özelliklerin bulunduğu kriterlerde ise oran yüksek olmaktadır.. Buna göre öğrencilerin objektif bir değerlendirmede bulunmadığı sonucuna ulaşıldığı söylenebilir. Bir sistemin tamamen mükemmel ya da uygulanamaz olduğu kesin çizgilerle belirlenemez.

3.3.Öğrencilerin Parlamenter Sistemin Uygulanması Gerektiğini Düşünme Oranı

Parlamenter sistem, hukuken ve siyaseten sorumsuz devlet başkanının başkanlığında yürütme organı ile yasama organı arasındaki kuvvetler ayrılığının yumuşak olduğu, organları arasındaki hukuki ilişkinin eşitlik ve dengeye dayandığı bir temsili rejimdir²². Parlamenter sistem, adını parlamentonun egemenliğine borçludur. Parlamenter sistem, hükümetlerin, parlamentonun oyu ile atanmasını ve azledilmesini gerektirir.²³

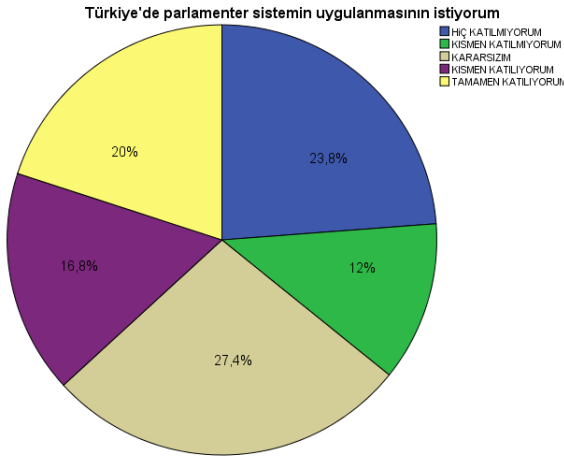
Epstein, parlamenter sisteme ilişkin “yürütme iktidarının yasama iktidarından kaynaklandığı ve ona karşı sorumlu olduğu anayasal demokrasi tipi” olarak tanım yapmıştır.²⁴ Epstein'in bu tanımını esas alan Lijpart, parlamenter sistemin iki ayırıcı unsuru olduğunu kabul etmektedir. Bu unsurlardan ilki,

²²TEZİÇ, Erdoğan; Anayasa Hukuku,13. Baskı, Beta Yayınevi ANKARA, 2009, s.420.

²³ FENDOĞLU,s.81.

²⁴ ULUŞAHİN, Nur; Anayasal Bir Tercih Olarak Başkanlık Sistemi, Yetkin Yayınevi, ANKARA, 1999, s.28.

yürütmenin yasamaya karşı sorumlu olması; ikincisiyse, yürütmenin başı olan başbakanın yasama organı tarafından seçilmesidir²⁵. Bu temel özelliklere, bakanlar kurulunun yani kabinenin de kolektif bir yapıya sahip olduğu eklenebilir. Parlamenter sistemin genel özelliklerini özetleyecek olursak yürütmenin iki başlılığı, devlet başkanının siyasi açıdan sorumsuzluğu, bakanlar kurulunun kolektif sorumluluğu ve yürütmenin yasamayı feshi olarak söylenebilir.²⁶ İngiltere’de kralın temsilcisi olan hükümet ile halkın temsilcisi olan parlamento arasında, 1215 tarihli Magna Carta’dan günümüze kadar süren mücadele, İngiliz siyasi sisteminin ve parlamenter hükümet sisteminin bugünkü şeklini almasına etki etmiştir.²⁷ Parlamenter sistem oldukça yaygın bir sistemdir. Parlamenter sistemler farklı kontrol ve denge mekanizmalarıyla, değişik parti yapıları ve seçim sistemleri altında büyük çeşitlilik göstermektedir. Uygulamanın getirdiği farklılıklar, sınırları temel

özellikler tarafından çizilen bir işleyiş ve denge mekanizması içinde kalacağı sürece sistem parlamenter sistem olarak adlandırılmaktadır.²⁸

(Grafik 12)

²⁵, s.252., Yavuz, s.58.

²⁶ ASILBAY, Halil; “ Parlamenter Sistem ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme” (<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2013-104-1250> 12 Şubat 2014), s.52. , Okşar, s.57, ERDOĞAN, Mustafa; Başkanlık Hükümeti mi? (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/453/511.pdf> 2 Şubat 2014)s.1.

²⁷ YAVUZ, Bülent; A. Parlamenter Sistem 1. İngiltere, Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri, AK Parti, Ar-Ge Başkanlığı, Ankara,2013, s.17. ; ÖZER, Attila; Batı Demokrasilerinde ve Türkiye’de Hükümetin Kuruluş Yöntemleri, Ankara, 1981, s.66-67,

²⁸ OKŞAR, Mustaf

Bu grafikte kararsız öğrencilerin oranının başkanlık sistemindeki kararsız öğrenci sayısından daha fazla olduğu görülmektedir. Bu duruma, parlamenter sistemin geçmişteki uygulamalarında yaşanan sorunların etkili olmuştur.

Parlamenter sistemin hangi gerekçelerle uygulanması gerektiğini düşünüp düşünmediğini belirlemek için belirli kriterlerle değerlendirmeye alınmıştır. Bu kriterlerin de dışında birçok kriter bulunmaktadır. Araştırma kapsamına bu kriterlerden yalnızca 5 tanesi ele alınmıştır.

3.3.1. Parlamenter Sistemin Koalisyon Dönemlerinde İstikrarsız Ve Zayıf Hükümetlere Yol Açabileceğini Düşünme Ve Parlamenter Sistemin Düşük Nitelikte Bir Demokrasiye Yol Açabileceğini Düşünme Durumu

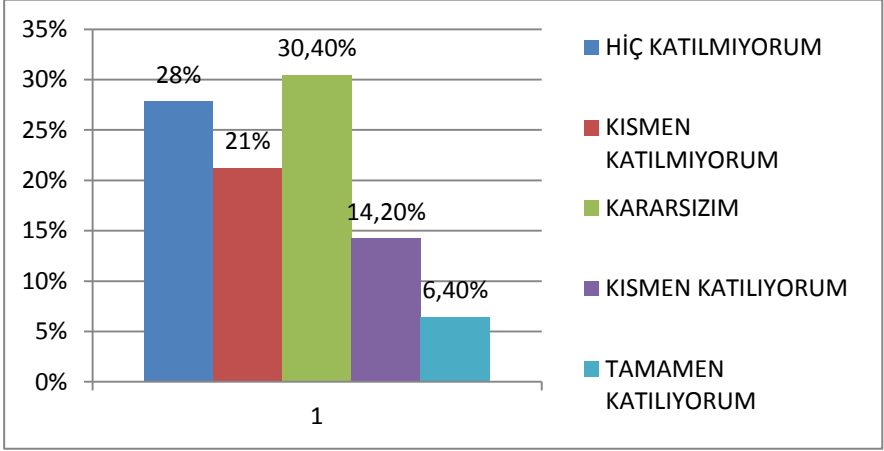
Doktrinadaki genel görüşe göre parlamenter sistem genellikle koalisyon hükümetlerine yol açar. Koalisyon hükümetleri ise güçsüz hükümetlerdir. Çünkü koalisyon hükümetleri birden fazla partiden oluşmuştur. Bu partiler doğal olarak birbirinin rakibi durumundadır. Dolayısıyla bu hükümeti oluşturan partiler arasında şu ya da bu şekilde bir uzlaşmazlık vardır. Diğer yandan koalisyon hükümetleri hızlı karar alamaz. Ayrıca koalisyon hükümetlerinde ortaya çıkan anlaşmazlıklar çok zor çözülür. Koalisyon hükümetlerinde icraat, uyumsuzluk yaratır²⁹. Ayrıca Doktrinadaki bazı yazarlara göre; parlamenter sistem daha düşük nitelikli bir demokrasiye yol açmaktadır. Hükümet istikrarsızlığı da sorumluluğun belirsizleşmesine yol açmaktadır. Kısa süre iktidarda kalmış partilerden hesap sorulması oldukça güçtür³⁰.

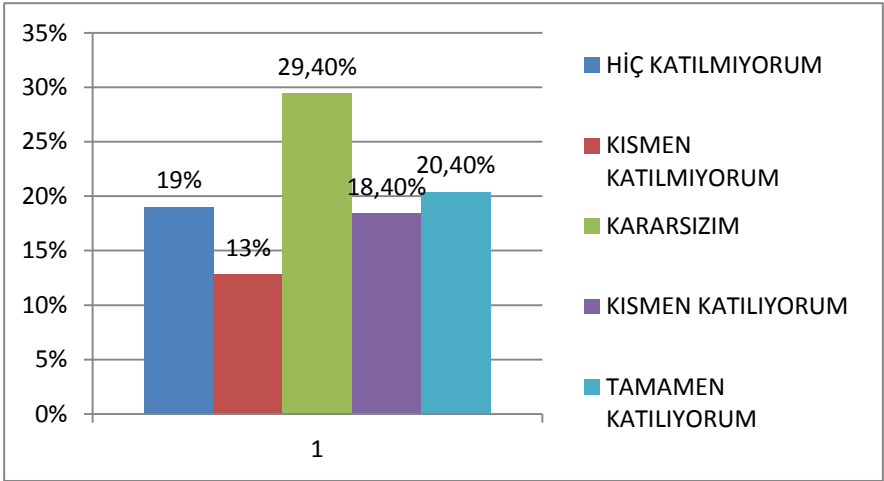
²⁹ GÖZLER, Kemal; "Türkiye'de Hükümetlere Nasıl İstikrar Ve Etkinlik Kazandırılabilir?" ...

³⁰ GÖZLER, Kemal; Anayasa Hukukunun..., 2016

Grafik 13: Parlamenter sistemin düşük nitelikte bir demokrasiye yol açabileceğini düşünüyorum

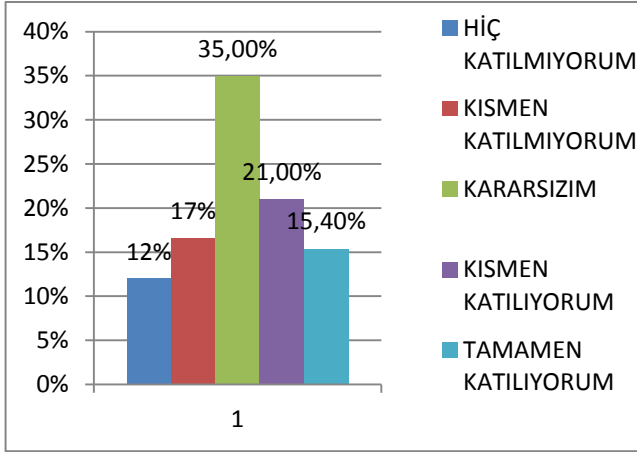

Grafik 14: Parlamenter sistemin koalisyon dönemlerinde istikrarsız ve zayıf hükümetlere yol açabileceğini düşünüyorum

Her iki grafiğe göre, öğrencilerin ortalama %29 - %30,4 oranında kararsız oldukları görülmüştür. Bu sonuca Türkiye'nin yakın siyasi tarihinde yaşanan olayların etkili olduğu söylenebilir. Öğrenciler bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıkları için de net bir görüş bildirmedikleri söylenebilir.

3.3.2. Parlamenter Sistemde Yürütme Organını Anayasal Sınırları Aşma Olasılığı Daha Düşük Olduğunu Düşünme Durumu

Birçok yazara göre parlamenter sistemde, sistemin despot bir yönetim biçimine dönüşme ihtimali düşüktür. Yani anayasal sınırları aşma olasılığı düşük olduğu söylenebilir. Çünkü yasamanın yürütmeyi gerektiğinde "güvensizlik oyu" ile düşürebilme riskinden dolayı yürütmenin otoriter bir yönetime kapı aralayan eğilimlere giremeyeceği söylenebilir³¹.

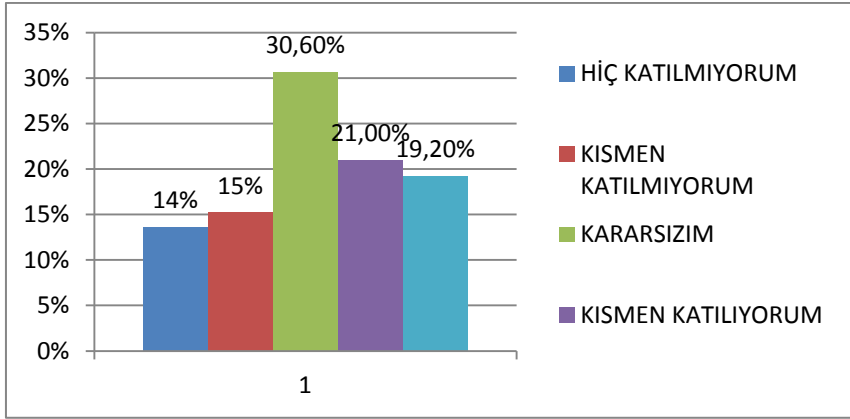
Grafiğe göre öğrencilerin %35 oranıyla kararsız oldukları görülmektedir. Öğrencilerin anayasal sınırları aşma konusunda bilgi sahibi olmadıklarının sonucu etkilediği söylenebilir.

Grafik 15:Parlamenter sistemde yürütme organını anayasal sınırları aşma olasılığı daha düşük olabilir.

³¹ YILDIZ, Hüseyin; "Türkiye'de Parlamentarizm Uygulamaları" (http://iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/1225/file/huseyin%20yildiz%2004_1%20tam.pdf, 20 Şubat 2014).

3.3.3. Parlamenter sistem esnek olduğu için tıkanıklıklara çözüm yolu üretilebileceğini düşünme durumu

Doktrinadaki bazı görüşlere göre parlamenter rejimlerde (koalisyondan oluşmuş bir hükümet değilse) yasama ile yürütme arasındaki tıkanıklıklar giderilebilir. Eğer koalisyon varsa ve aralarında çıkan sorunu çözemiyorlarsa sistem kilitlenmeden ve siyasal bir krize yol açmadan ya yeni bir hükümet oluşturulur ya da seçimler yenilenir³².

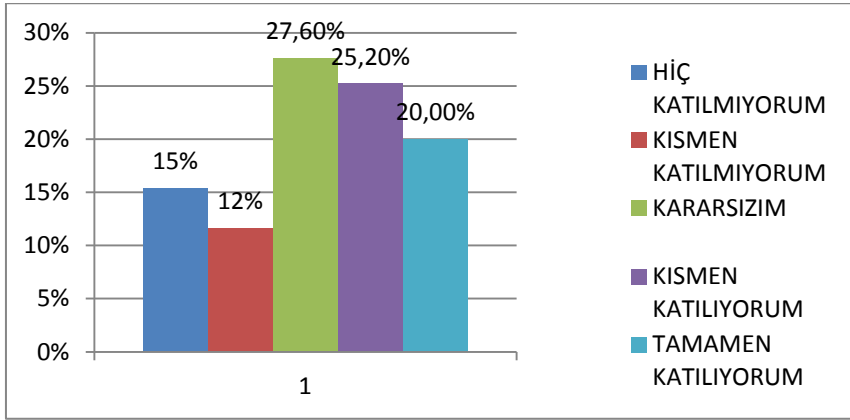
Grafik 16 Parlamenter sistem esnek olduğu için tıkanıklıklara çözüm yolu üretilebileceğini düşünüyorum.

Grafiğe göre öğrencilerin 30,60% oranında kararsız oldukları görülmüştür.

³² Uluşahin, s.84-92.

3.3.3.Parlamenter Sistemde Cumhurbaşkanının İlmılaştırıcı Ve Uzlaştırıcı Bir Rolü Olduğunu Düşünüyorum.

Parlamenter sistemde, Cumhurbaşkanı, devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını gözetme yükümlülüğü altındadır³³. Bu yükümlülük dolayısıyla Cumhurbaşkanı ilmılaştırıcı ve uzlaştırıcı bir rol oynayabilir.

Grafik 17: Parlamenter sistemde Cumhurbaşkanının ilmılaştırıcı ve uzlaştırıcı bir rolü olduğunu düşünüyorum.

Tüm grafiklerden de anlaşılacağı üzere bütün kriterlerde öğrencilerin çoğunluğunun kararsız olduğu-görülmektedir. Parlamenter sistemin uygulanması konusunda gösterilen kararsızlık parlamenter sistemin özellikleri konusunda da mevcuttur.

³³ Fendoğlu,s.83.

3.4. Türkiye’de Yarı Başkanlık Sisteminin Uygulanması Gerektiğini Düşünme Oranı

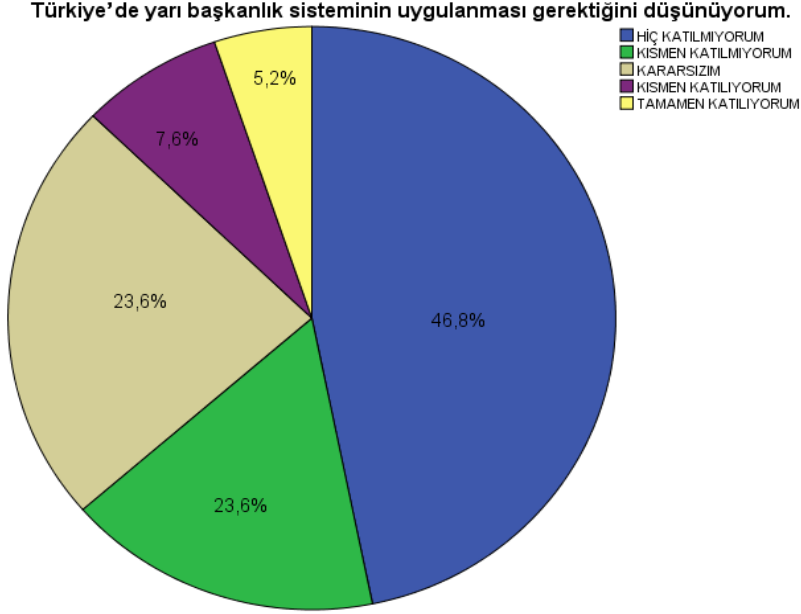
Başkanlık sistemi ile parlamenter sistemin bazı unsurlarını birleştiren bir sistemdir. Devlet başkanı sabit bir dönem için genel oyla seçilir ve yürütme yetkisini bir başbakanla paylaşır. Devlet başkanı parlamentondan bağımsız olmakla beraber yalnız başına veya doğrudan doğruya hükümet etmeye yetkili değildir. Başbakan veya kabinesi parlamentoya bağımlı olup devlet başkanından bağımsızdırlar. Bunlar aynı zamanda güvenoyuna tabidirler. Ve parlamento çoğunluğunun desteğine ihtiyaçları vardır³⁴. Sartori’ ye göre yarı başkanlık sisteminin tanımlayıcı özelliklerini ele alırsak: (i)devlet başkanı sabit bir dönem için doğrudan veya dolaylı olarak genel oyla seçilir.(ii) devlet başkanı yürütme yetkisini bir başbakanla paylaşır. (iii) başkan parlamentodan bağımsız olmakla beraber yalnız başına veya doğrudan doğruya yürütme işlevini göremez (iv) başbakan ve kabinesi ise parlamentoya bağımlı olup başkandan bağımsızdırlar. (v)ikili otorite yapısı ikili otorite yapısı, her birimin bağımsızlık potansiyeli devam etmek kaydıyla farklı dengelere ve yürütme güç kaymasına izin verir.³⁵ Son özelliği dikkate aldığımızda şöyle bir sonuç ortaya çıkıyor: devlet ile parlamento çoğunluğu aynı siyasi eğilimi paylaştığı takdirde, siyasi süreç yarı başkanlık sisteminin kurallarına göre işlediği halde devlet başkanı ile parlamento çoğunluğunun farklı eğilime sahip olması durumunda süreç parlamenter sisteme benzer şekilde işlemektedir.³⁶

---

³⁴ METİN, Yüksel; “Federal Almanya”, Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri, Ak Parti yayınları, Ankara, 2013,53-88,s

³⁵ Erdoğan, s.24

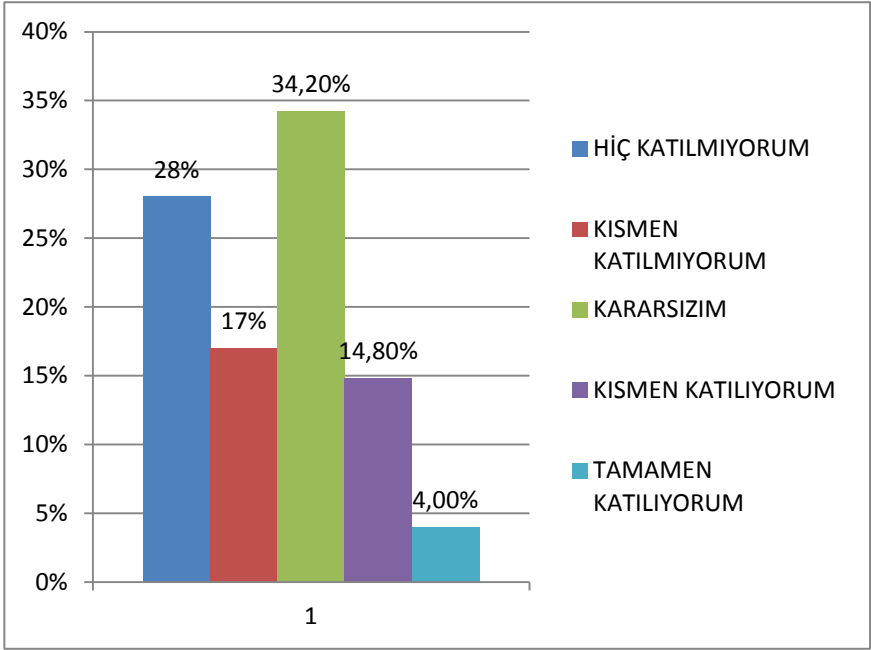
³⁶ Okşar, s.94. , Yazıcı s.93.

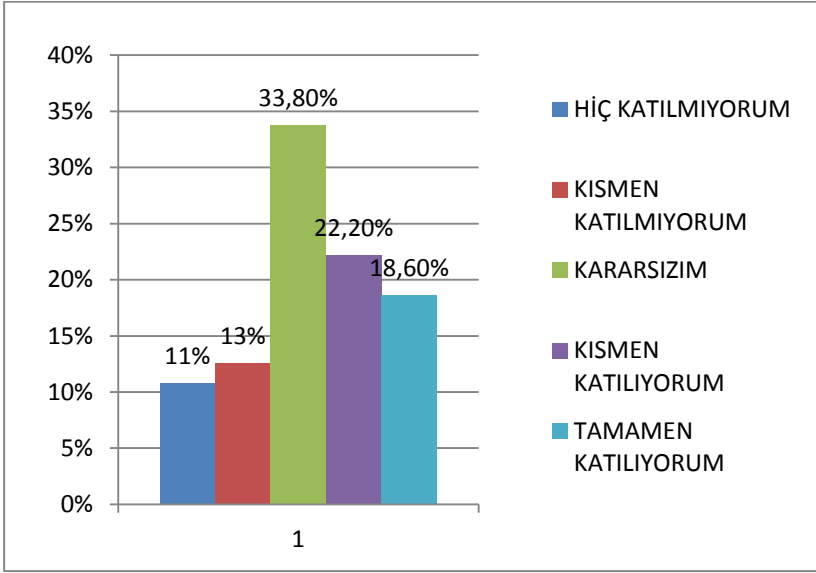
Grafik 18

Grafikten anlaşıldığı üzere yarı başkanlık sisteminin uygulanmasını hiç istemeyen öğrencilerin oranı 46% gibi oldukça yüksek bir oranda olduğu görülmektedir. Bu oran başkanlık sistemini istemeyenlerden(bkz.Grafik-7) oranı daha fazla bir orana sahip olduğu söylenebilir. Öğrencilerle yüz yüze anket yaparken en çok sorulan sorulardan biri de yarı başkanlık sisteminin özellikleri olmuştur.

Yarı Başkanlık sistemin hangi gerekçelerle uygulanması gerektiğini düşünüp düşünmediğini belirlemek için belirli kriterlerle değerlendirmeye alınmıştır.

Grafik 19:Yarı başkanlık sisteminde yürütme güçlü olacağı için siyasi etkinlik ve istikrarı sağlayacağını düşünüyorum.

Grafik 20: Yarı-Başkanlık hükümeti sisteminde Başkan seçimleri ile parlamento seçimleri ayrı ayrı yapıldığı için yasama ve başkan açısından iki ayrı meşruiyet kaynağı meydana geleceği için kutuplaşma ve tıkanıklıklara sebep olacağını düşünüyorum.

Öğrencilerin Yarı Başkanlık sisteminin uygulanmasını 46% oranla hiç istemediği Grafik 18 de görülmüştü. Yarı Başkanlık sisteminin olumlu bir özelliği değerlendirilen Grafik 19 de hiç istemeyen ve kararsız olma oranları yüksek ve birbirine yakın şekildedir. Öğrencilerin kararsız olma oranı sisteminin olumsuz bir özelliği olan Grafik 20 de daha yüksektir. Öğrencilerin kararsız olmasının nedeni yarı başkanlık sistemi hakkında bilgi sahibi olmaması olduğu söylenebilir. Bu durumda öğrencilerin Yarı başkanlık sisteminin uygulanmamasını isteme gerekçesini tam olarak ortaya koyamamaktadır.

4. HUKUK VE İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTELERİNİN DİĞER FAKÜLTELER İLE KARŞILAŞTIRILMASI

	Diğer Fakültelerin öğrencileri					İİBF ve Hukuk Fakültesi Öğrencileri				
	Hiç Kabulmüyorum	Kesmen kabulmüyorum	Kararsızım	Kesmen Kabuluyorum	Tamamen Kabuluyorum	Hiç Kabulmüyorum	Kesmen kabulmüyorum	Kararsızım	Kesmen Kabuluyorum	Tamamen Kabuluyorum
Hükümet sistemleri hakkındabilgi sahibi olduğumu düşünüyorum.	7%	16,10%	25,50%	33,90%	17,50%	7,30%	7,30%	18,50%	42,70%	24,20%
Türkiye'nin şu andaki sisteminin başkanlık sistemine yakın olduğunu düşünüyorum.	17,60%	11,40%	23,40%	17,30%	7,70%	15,30%	13,70%	20,20%	23,40%	27,40%
Türkiye'nin şu andaki sisteminin parlamenter sisteme yakın olduğunu düşünüyorum	24,70%	18,90%	31,70%	17,30%	10,10%	26,60%	16,90%	27,40%	19,40%	9,70%
Türkiye'nin şu andaki sisteminin yarı başkanlık sistemine yakın olduğunu düşünüyorum	23,10%	17,80%	31,90%	17%	10,10%	25%	15,30%	29%	16,90%	13,70%
Türkiye'nin şu andaki sistemin belirsiz olduğunu düşünüyorum.	27,70%	12,30%	18,60%	12%	29%	31,50%	15,30%	12,90%	15,30%	25%
Türkiye'de başkanlık sisteminin uygulanması gerektiğini düşünüyorum.	38,00%	9,30%	15,40%	19,70%	17,60%	38,70%	5,60%	12,90%	24,20%	18,50%
Türkiye'de yarı başkanlık sisteminin uygulanması gerektiğini düşünüyorum.	47,30%	17,30%	23,90%	8%	3,50%	45,20%	15,30%	22,60%	6,50%	10,50%
Türkiye'de parlamenter sistemin uygulanması gerektiğini düşünüyorum.	23,90%	13,30%	29%	16,20%	17,60%	23,40%	8,10%	22,60%	18,50%	27,40%

Tablo5:Hukuk ve İktisadi ve İdari bilimler Fakültelerinin Genel ile Karşılaştırılması

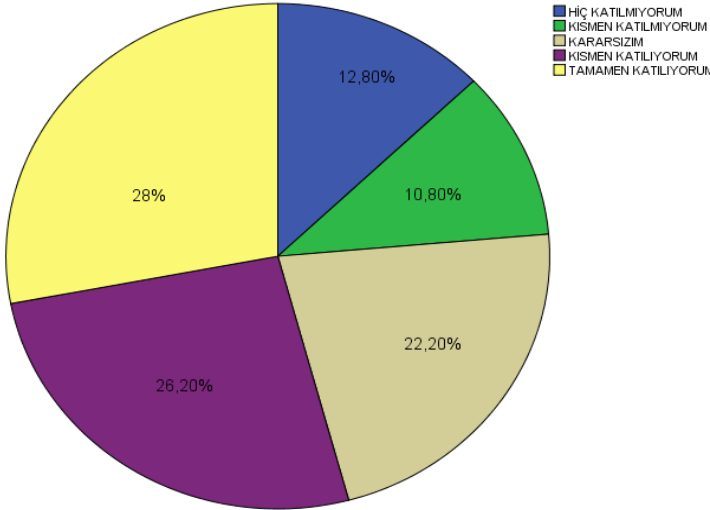
Ders içeriklerinde hükümet sistemleri ile ilgili konular olan fakülteler Hukuk ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleridir. Bu başlığın açılmasının sebebi hükümet sistemleri hakkında bilgi sahibi olması gereken Fakülteler ile diğerlerinin görüşleri arasında bir farklılık olup olmadığını araştırmaktır.

İİBF ve Hukuk Fakültesi öğrencilerinin diğer fakültelerin öğrencilerinden daha fazla hükümet sistemleri hakkında bilgi sahibi olduklarını düşündüklerini tablodan anlaşılmaktadır. Tüm fakültelerdeki öğrencilerden çoğu Türkiye'nin hükümet sistemini tam olarak bilmedikleri tablodan anlaşılmaktadır. Sistemi yarı başkanlığa yakın olarak gören öğrenci sayısı oldukça az olduğu görülmektedir. Ancak Türkiye'nin hükümet sisteminin belirsiz olduğunu düşünen öğrenci sayısı diğer fakültelerde fazla(42%) iken, İİBF ve Hukuk fakültesi öğrencilerinde bu sayı o kadar fazla değildir(40%). Öğrencilerin çoğunluğu belirsiz olmadığını düşünmektedir.(46,80%)

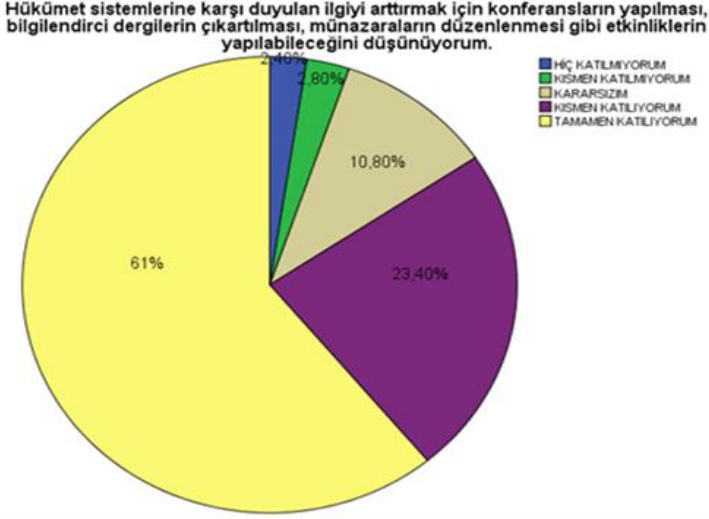
Başkanlık sisteminin uygulanmasını diğer fakülte öğrencilerinin 47,30%' istememekteyken, İİBF ve Hukuk fakültesi öğrencilerinin 44,30%'u istememektedir. Başkanlık sisteminin uygulanmasını diğer fakülte öğrencilerinin 36,20%' si düşünürken, İİBF ve Hukuk fakültesi öğrencilerinin 42,70%'si düşünmektedir. Yarı Başkanlık sistemini ise her iki grup açısından da oldukça fazla bir çoğunluk istememektedir.

Parlamente sisteminin uygulanmasını diğer fakülte öğrencilerinin 37,20%' istememekteyken, İİBF ve Hukuk fakültesi öğrencilerinin 31,50%'i istememektedir. Parlamente sisteminin uygulanmasını diğer fakülte öğrencilerinin 33,80%' i düşünürken, İİBF ve Hukuk fakültesi öğrencilerinin 45,90%'nı düşünmektedir. Bu sonuçlar ışığında hükümet sistemleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olan öğrenciler parlamente sistemin uygulanmasını başkanlık sisteminden daha fazla istediği sonucuna varılmaktadır. Ancak bu farkın çok da fazla olduğu söylenemez.

Üniversite öğrencilerinin hükümet sistemlerine ilgi duymadıklarını düşünüyor.

Grafik 21

Grafik 22

5.HÜKÜMET SİSTEMİ KONUSUNA KARŞI SDÜ ÖĞRENCİLERİ İLĞİ DÜZEYLERİ

Grafığe bakıldığında öğrencilerin yarıdan fazlası üniversite öğrencilerinin hükümet sistemlerine ilgi duymadıklarını düşünmektedir. Bu durumun öğrenciler de farkındadırlar. Bu ilgisizliğin nedenini öğrencilerin araştırma yapma çabasına girmemesinden kaynaklandığı söylenebilir. Anket sonuçlarından da anlaşılacağı üzere (Tablo 2) öğrenciler hükümet sistemleri hakkındaki bilgilere daha çok hazır bilgi diyebileceğimiz sosyal medyayı takip ederek ulaşmaktadırlar. Ayrıca bir çaba harcıyıp bilimsel araştırmalardan bilgi edinme yolunu daha az tercih etmektedirler. Grafik 22'ye bakıldığında öğrencilerin çoğu Hükümet sistemlerine karşı duyulan ilgiyi arttırmak için konferansların yapılması, bilgilendirici dergilerin çıkartılması, münazaraların düzenlenmesi gibi etkinliklerin yapılabileceğini düşünüyor. Gerçekten de üniversitelerde bu tür çalışmalar yapılarak öğrencilerin bu konuya

dikkatlerinin çekilmesi ve bu sayede bilgi sahibi olmaları da sağlanabilir. Çünkü bu çalışma sonucu öğrenciler sandıklarından daha az bilgi sahibi oldukları görülmüştür.

6. SONUÇ

Hükümet sistemleri konusunun çok geniş ve önemini hiçbir zaman yitirmeyecek bir konu olduğu söylenebilir. Türkiye 16 Nisan 2017'ye kadar sistem değişikliğinin nasıl olması gerektiği konusunu tartışmıştır. Referandumla halk tarafından da oylanarak Türkiye'ye özgü bir sistem olan partili cumhurbaşkanlığı sistemi Türkiye'nin yeni hükümet sistemi olarak kabul edilmiştir. Bu yeni sistem 3 Kasım 2019 tarihinde yapılacak olan seçimle uygulamaya konulacaktır.³⁷ Referandum sonrası da artık bu kabul edilen yeni sistem hakkında tartışmalar devam edecektir. Bu çalışmada hükümet sistemi tartışmalarına öğrencilerin gözünden bakılmaya çalışılmıştır. SDÜ öğrencilerinin hükümet sistemi hakkında görüşleri, tutum ve davranışları, bilinç düzeyleri ele alınmıştır.

Referandum için sandığa kayıtlı yurt içi ve yurt dışı seçmen sayısı 58.291.898 kişidir³⁸. Bu çalışmaya konu anket sadece üniversite öğrencileri ile yapılmıştır. YÖK verilerine göre yükseköğretim kurumlarında okuyan öğrenci sayısı 6 milyon 62 bin 886'dır³⁹. Bu durumda, anketin yapılmış olduğu kesim seçmen sayısının 10,40%'ını oluşturmaktadır. Bu çalışmanın esas amacı referandumda öğrencilerin hangi oyu verdiğiolmayıp, öğrencilerin hükümet sistemleri karşısındaki tutum ve davranışları birçok boyuttan incelenmeye çalışılmıştır.

---

³⁷ 6771 sayılı kanun, MADDE 17- 2709 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

"GEÇİCİ MADDE 21- A) Türkiye Büyük Millet Meclisinin 27'nci Yasama Dönemi milletvekili genel seçimi ve Cumhurbaşkanlığı seçimi 3/11/2019 tarihinde birlikte yapılır. Seçimin yapılacağı tarihe kadar Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri ve Cumhurbaşkanının görevi devam eder. Meclisin seçim kararı alması halinde, 27'nci Yasama Dönemi milletvekili genel seçimi ve Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır.

³⁸ (<https://sonuc.ysk.gov.tr/module/sspsHalkoylamasiYeni.jsf>, 11.06.2017)

³⁹ (<http://www.memurlar.net/haber/516925/6-milyon-ogrenci-universite-okuyor.html>, 11.06.2017)

Referandum sonuçları hakkında birçok araştırma şirketi anketler yapmaktadır. Bu anketlerden birkaç tanesiyle bu çalışma sonuçlarını karşılaştıracak olursak; SONAR'a göre referandumda yüzde 51.2 'Hayır,' yüzde 48.8 'Evet' oyu vereceği; KONDA'ya (katılımcı sayısı: 3,462) göre ise yüzde 51.5 'Evet', yüzde 48.5 'Hayır' oyu vereceği ileri sürülmüştür.⁴⁰ Bu anketlerin nasıl yapıldığı seçmenin hangi kesimi ile yapıldığı ve seçmenin referandumda evet veya hayır oylarından hangilerini vereceği sorusunun yanı sıra, hangi hususların araştırıldığı konusunda ayrıntılı bilgiler paylaşılmamıştır.

Anket yapan araştırma şirketleri kararsız oyları orantılı olarak paylaşmaktadır. Ancak bazı araştırma şirketleri başka bazı etkenleri de göz önünde bulundurarak kararsız oyları yorum yoluyla paylaşmaktadırlar. Bu çalışmada üniversite öğrencileri 38,6%'sı başkanlık sisteminin uygulanması gerektiğini düşünüyorken, 46,6%'sı uygulanmaması gerektiğini düşünmektedir. Öğrencilerin 14,8%'i de kararsız durumdadır. Bu durumda kararsız oyların oranının diğerlerine oranlanarak dağıtılması sonucunda öğrencilerin çoğunluğunun başkanlık sisteminin uygulanmaması gerektiğini düşündüğü görülmektedir. Yukarıdaki paragrafta bahsedilen şirketlerin anket çalışmalarının sonuçları ile bu çalışmaya konu anketin sonuçları sadece başkanlık sisteminin uygulanmasını isteyip istememe konusunda karşılaştırma yapılabilir. Bu durumda bu çalışmaya konu anket sonuçları SONAR araştırma şirketinin varmış olduğu sonuçlara yakın olduğu görülmektedir.

Referandum sonuçlarına göre sandığa giden ve geçerli oy kullanan 48.936.604 seçmenin 49,6%'sı hayır (23.779.141), 51,4%'ü evet (25.157.463) oyu kullanmıştır⁴¹. Halk oylamasında oy kullanan üniversite öğrencisi seçmenlerinin yüzde kaçının evet yüzde kaçının hayır oyu kullandığı belirlenmemektedir. Bu yüzden genel seçmen kitlesinin vermiş olduğu oylarla bu çalışmaya konu anket

---

⁴⁰ (<http://gazetekarinca.com/2017/04/referanduma-uc-gun-kala-konda-ve-sonar-anketleri-ne-diyor/>,11.06.2017)

⁴¹ (<https://sonuc.ysk.gov.tr/module/sspsHalkoylamasiYeni.jsf>, 11.06.2017)

sonuçları karşılaştırıldığında çoğunluğunun başkanlık sistemi istememesine rağmen referandumda evet oyu fazladır. Bu durumda kararsız olan öğrencilerin çoğu referandumda oy kullanırken evet oyu kullanmış olduğu sonucuna ulaşılabilir.

Bu çalışmaya konu anket sonuçlarının değerlendirilmesi sonucunda özetle; SDÜ öğrencilerinin hükümet sistemleri hakkında bilinç düzeyinin düşük olduğu görülmektedir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu anketin yapıldığı dönemdeki hükümet sisteminden memnun olmadıkları görülmüştür. Ancak sistem değişikliğine gerek olduğunu düşünenlerin oranı memnun olmayanların oranından düşüktür. Ayrıca öğrencilerin yarıdan fazlası hükümete istikrar kazandırmaya yönelik araçlarla sistemde iyileştirmeye gidilebileceğini düşünmektedir. Bu durumda öğrencilerin çoğunluğunun sistem değişikliğinden yana olmadığı görülmektedir.

Hükümet Sistemi tartışmalarında SDÜ öğrencilerinin tutumu ise; Başkanlık Sisteminin uygulanmasını çoğunluğun istemediği, parlamenter sistemin uygulanması konusunda da kararsız oldukları, Yarı başkanlık sisteminin uygulanmasını da büyük çoğunluğun istemediği görülmektedir.

Hükümet sistemi konusunu içeren derslerin işlendiği fakülteler ile içermeyen fakülteler arasında anket sonuçları açısından bariz farklıklar bulunmadığı söylenebilir. Öğrencilerin çoğunluğu, üniversite öğrencilerinin hükümet sistemleri konusuna ilgi duymadığını düşünmektedir. Öğrencilerin birçoğuhükümet sistemlerine karşı duyulan ilgiyi arttırmak için konferansların yapılması, bilgilendirici dergilerin çıkarılması ve münazaraların düzenlenmesi gibi etkinliklerin yapılabileceğini düşünmektedir.

Hükümet sistemleri dünya tarihi boyunca farklı ülkelerde farklı gelişimler göstermiştir. Her ülke tarihsel seyri boyunca kendi sistemini oluşturmuştur. Ancak küreselleşmenin ve diğer bazı etmenlerin de etkisiyle günümüzde bazı ülkeler hükümet sistemi değişiklikleri yapmaktadır. Hükümetler ülkelerinin daha iyi bir sistemle daha demokratik bir ortamda yaşayacaklarını ileri sürerek sistem değişikliği önermektedir. Sistem değişikliği için yöneticilerin yanında halkın da söz sahibi

olması gerekmektedir. Elbette halkın söz sahibi olabilmesi için öncelikle hükümet sistemleri ilgili bilgi sahibi olmaları gerekir. Bu çalışma üniversite öğrencileri üzerinde uygulanan anket sonucu ortaya konulmuştur. Üniversite öğrencilerinin hükümet sistemine karşı az olan bu ilgilerini arttırmak için üniversite geneli çalışmalara gidilebilir. Bu çalışmalar çok çeşitli olabilir. Konferansdüzenlemek, münazaraların yapılması, öğrencilere sosyal medya üzerinden hükümet sistemleri hakkında bilgilerin sunulması, bilgilendirici yazıların, dergilerin bastırılıp ilgililere dağıtılması vb. şeklinde birçok çalışma yapılabilir. Ancak şu anda bu şekilde yapılacak olan çalışmalar referandum sonuçlarına bir etkiye bulunamaz. Sadece 2019'da uygulanmaya başlayacak olan Türkiye'nin yeni sistemi olan partili cumhurbaşkanlığı sisteminin uygulanması hakkındaki tereddütleri gidermek, eleştirilere cevap vermek ve bu sistemin gelecekteki uygulayıcısı olacak öğrencilerin bilgilendirilmesi için gerekli çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

FENDOĞLU, Tahsin; Türkiye'de Başkanlık Sistemi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015

GÖZLER, Kemal; Anayasa Hukukunun Genel Teorisi, Bursa, Ekin, 2010, Cilt I

GÖZLER, Kemal; Anayasa Hukukunun Genel Esasları Dersi Kitabı, Bursa, Ekin Yayınevi, 2016

KABOĞLU, İbrahim Ö. ; Anayasa Hukuku Dersleri, 2. Baskı, Legal Yayınevi, İSTANBUL, 2005

KUZU, Burhan; Her Yönü İle Başkanlık Sistemi, Babıali Kültür yayınevi, İSTANBUL, 2016

METİN, Yüksel; "Federal Almanya", Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri, Ak Parti yayınları, Ankara, 2013

ONAR, Erdal; "Türkiye'nin Başkanlık veya Yarı-Başkanlık Sistemine Geçmesi Düşünülmeli Midir?"; Başkanlık Sistemi, Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2005

ÖZBUDUN, Ergun; Türk Anayasa Hukuku (15. baskı). Yetkin Yayınları Ankara, 2014

ÖZER, Attila; Batı Demokrasilerinde ve Türkiye'de Hükümetin Kuruluş Yöntemleri, Ankara, 1981

SARTORİ, Giovanni; Karşılaştırmalı Anayasa Mühendisliği, Yapılar, Özendiriciler ve Sonuçlar Üzerine Bir İnceleme, (çev: Ergun Özbudun), Yetkin Yayınları, Ankara 1997

TEZİÇ, Erdoğan; Anayasa Hukuku, 13. Baskı, Beta Yayınevi ANKARA, 2009

ULUŞAHİN, Nur; Anayasal Bir Tercih Olarak Başkanlık Sistemi, Yetkin Yayınevi, ANKARA, 1999

YAZICI, Serap, Başkanlık ve Yarı-Başkanlık Sistemleri Türkiye İçin Bir Değerlendirme, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2002

YAVUZ, Bülent; A. Parlamenter Sistem 1. İngiltere, Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri, AK Parti, Ar-Ge Başkanlığı, Ankara, 2013

İNTERNET KAYNAKLARI

ASİLBAY, Halil; “ Parlamenter Sistem ve Türkiye Açısından Bir Değerlendirme” (<http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2013-104-1250> 12 Şubat 2014)

ERDOĞAN, Mustafa; Başkanlık Hükümeti mi? (<http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/453/511.pdf> 12 Şubat 2014)

GÖNENÇ, Levent; “Türkiye’de Mevcut Hükümet Sistemi Tartışmalarına Kısa Bir Bakış ve Mevcut Hükümet Sisteminin Niteliği”, (http://www.tepav.org.tr/upload/files/1303138962-5.Turkiyede_Hukümet_Sistemi_Tartismalarina_Kisa_Bir_Bakis_ve_Mevcut_Hukümet_Sisteminin_Niteligi.pdf, 12 Şubat 2014)

GÖNENÇ, Levent; “ Türkiye’de Başkanlık Sistemi Tartışmaları” (http://www.yasayananayasa.ankara.edu.tr/belgeler/makaleler/turkiyede_baskanlik_sistemi_tartismalari_2011.pdf, 16 Şubat 2014)

GÖZLER, Kemal; “Türkiye’de Hükümetlere Nasıl İstikrar Ve Etkinlik Kazandırılabilir?” (Başkanlık Sistemi Ve Rasyonelleştirilmiş Parlamenterizm Üzerine Bir Deneme) , Türkiye Günlüğü, Sayı 62, 2000 S.25-47(www.anayasa.gen.tr/istikrar.htm, 15 Şubat 2014)

OKŞAR, Mustafa; “1982 Anayasası Çerçevesinde

, 13 Şubat 2014)

PARSAK, Mehmet; “Parlamentarizm, Başkanlık, Yarı Başkanlık Hükümet Sistemlerine Genel Bir Bakış Ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümet Sistemi”, (http://tasav.org/usr_img/yayinlar/makaleler/shy_makale_1_hukümet_sistemleri_parsak_son.pdf 12 Şubat 2014)

TUNÇ, Hasan-YAVUZ, Bülent; “Avantaj ve Dezavantajlarıyla Başkanlık Sistemi” (<http://tbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-81-492>, 12 Şubat 2014)

YILDIZ, Hüseyin; “Türkiye’de Parlamentarizm Uygulamaları” (http://iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/1225/file/huseyin%20yildiz%204_1%20otam.pdf, 20 Şubat 2014)

YILMAZ, Sait; “Başkanlık Sistemi; ABD Türkiye’ye Örnek Olabilir mi?” (http://usam.aydin.edu.tr/analiz/baskanlik_sistemi_abd_turkey.pdf 12 Şubat 2014)

YILDIZ, Hüseyin; “Türkiye’de Parlamentarizm Uygulamaları”, (http://iys.inonu.edu.tr/webpanel/dosyalar/1225/file/huseyin%20yildiz%204_1%20otam.pdf, 12 Şubat 2014)